

Ἰ Σ Τ Α Σ Υ Κ Α Ζακυνθινὴ ἠθογραφία

— Σῦκα ἀμάλαγα! σῦκα κέρινα! σῦκα τσιε-
ρόζα!

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ πωλητοῦ, καθήμενου πρὸ τῆς πλήρους κλαῦθου του ἐπὶ ἄλλης κενῆς, ἀντηχεῖ ἀκαταπόνητος, μετὰ περιπαθείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ εὐλικρινοῦς. Διότι ὁ Ζακυνθινὸς ἀγαπᾷ, λατρεῖ πρᾶγματι τὰ σῦκά του, τὸ ὠραιότερον, τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικόν, ἂν μου ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις, προϊόν του. Ἐπ' ὀλίγον διαρκεῖ ἡ συγκομιδὴ, μόλις ἐπὶ ἓνα μῆνα, τὸν Ἰουνίον· ἀλλ' αἱ ὀλίγαι ἡμέραι τῶν σῦκων εἶνε ἀληθῆς πανήγυρις. Ταῦτοσχέδια πρατήρια πλημμυροῦσι τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐξοχὴν. Ἀπὸ πρώτης οἱ πωληταὶ συγκροτοῦσιν ἀκατάπαυστον συναυλίαν. Ἡ συναλλαγὴ εἶνε ζωηροτάτη. Αἱ κλάθοι περιστοιχίζονται διαρκῶς ὑπὸ πυκνῶν ἀγοραστῶν. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οἱ ἀχθοφόροι καὶ οἱ καρραγωγεῖς, τρώγουν τὰ σῦκα ἐκεῖ ἐπὶ ποδός, ἐν ᾧ οἱ ἔμπολοι καὶ οἱ τεχνῖται τὰ εὐωχοῦνται εἰς τὰ ἐργαστήριά των· κάνιστρα δὲ κομψά, πεπληρωμένα φιλοκάλως διὰ τῶν μᾶλλον ἐκλεκτῶν, τῶν ὁποίων κερὶνῆ εἶνε ἡ ὄψις, καὶ μελισσταγῆς ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὀπή, καὶ τὸ μέγεθος ἐκτακτον, καὶ ἡ γεῦσις γλυκυτάτη, καὶ τὸ ἄρωμα λαμπρόν, κομίζονται εἰς τὰς οἰκίας, φαγητὸν πλέον παρά ἐπιδόρπιον κατὰ τὸ λιτὸν πρόγευμα καὶ τὸ γεῦμα. Διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ τὰ σῦκα εἶνε χαρὰ ἀπερίγραπτος· οἱ πλανόδιοι πωληταὶ δὲν προσθάνουν νὰ δίδουν. Ἀρπίσκος δύο λεπτῶν, ἢ περιλάλητος Ζακυνθινὸς μπιρέτα, καὶ δύο λεπτῶν ἀκόμη σῦκα εἶνε δι' αὐτὰ τροφή ἀνεκλάλητος. Οἱ μεγαλύτεροι τὰ συνοδεύουν καὶ μετ' ὀλίγον τυρόν, μετ' ὅποιον κατὰ τινὰς γαστρομαρζοῦς τὰ σῦκα πηγαίνου καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἄπια. Οἱ ξένοι, οἱ ὅποιοι οὔτε εἰς τὴν πατρίδα των, οὔτε ἄλλου ἔτυχε νὰ ἴδωσιν εἰς τοιαύτην ἐποχὴν σῦκα τόσο μεγάλα καὶ τόσο εὐγευστα, κάμνουσιν θραῦσιν. Οὔτως ἢ ἄλλως τρώγουν ὅλοι καὶ πολλὰ. Εἰς ὀλίγην ὥραν τὰ μεγάλα καλὰθια, τὰ πεπληρωμένα κατὰ στρώματα κεχωρισμένα διὰ συκοφύλλων, κενοῦνται σχεδὸν ἐντελῶς, τὰ θυλάκια τῶν πωλητῶν γεμίζουσιν γάλλινα κερμάτια καὶ στρώνονται αἱ ὁδοὶ ἀπὸ φλοιούς ὀλισθηροτάτους καὶ προκαλοῦντας πτώσεις συχνὰς — καὶ ἀπὸ τὰ συκοφύλλα, τὰ ὑπενθυμίζοντα τοὺς πρωτοπλάστους καὶ τὰγάμματα. Οἱ δὲ ἀγυῖοπαιδεῖς, οἱ λιπάραδοι καὶ οἱ σγαρίλιοι, ἀφ' οὗ περιπλέξου τὸν πωλητὴν ὡς πρὸς τὸν αὐτὸν τῶν σῦκων, τὰ ὁποῖα κατεβρόχθισαν, καὶ χορτάσουσιν λογομαχίαν, ἀποδίδονται εἰς ἐμμανὴ συκοπόμενον ἢ διασκεδάζουσιν ῥίπτοντες νὰ κολλήσουσιν κατὰ τῶν τοίχων καὶ τῶν παραθυροφύλλων τὰπομεινάρια τῶν φλοιῶν. Ἐν

τούτοις ἐφ' ὅσον ἡ συναλλαγὴ προβαίνει καὶ τὸ ἐμπόρευμα ἐξαντλεῖται, ἐπὶ τοσοῦτον οἱ πωληταὶ ἐνθουσιῶσι καὶ αἱ φωναὶ τῶν ἀντηχοῦσι ζωηρότεροι :

— Σῦκα φρέσκα! σῦκα μαρχγκάδια! Σῦκα ὀλόγλυκα! Τρεχάτε καὶ τ' ἀρπάξανε...

Ὁ συναγωνισμὸς ἐν γένει κάμνει τοὺς πωλητὰς αὐτοὺς νὰ ἐφευρίσκωσι μυρίους τρόπους προσελκύσεως, ἢ δὲ διὰ ζωῆς ἐξύμνησις τοῦ ἐκάστοτε πωλουμένου ἀπατέλεσε παρ' αὐτοῖς τέχνην ἰδιαιτέραν. Ἀλλὰ διὰ τὰ σῦκα, πρὸς τὰ ὁποῖα ὡς εἶπον τρέφουσιν ὄλως ἰδιαιτέρον αἶσθημα, αἱ προσπάθειαι τῶν εἶνε ζωηρότεροι. Ποῖος νὰ εὕρῃ τὰς ἐμφαντικωτέρας φράσεις, ποῖος νὰ πρωτοτυπήσῃ περισσότερον, ποῖος νὰ κάμῃ τὰ προκλητικώτερα κινήματα, ποῖος νὰ δώσῃ εἰς τὴν φωνὴν του τοὺς ἐκφραστικωτέρους τόνους— ἰδοὺ ἡ διαρκὴς τῶν ἄμιλλα. Διασκεδάζω πολὺ νὰ τοὺς ἀκούω. Μεταξὺ τῶν πολλῶν, τὰ ὁποῖα ἐνθυμοῦμαι, θὰ περιγράψω ἐδῶ τὰ recitatifs δύο πωλητῶν, τὰ ὁποῖα μοῦ φαίνονται χαρακτηριστικώτερα.

Ὁ πρῶτος εἶχε πῆξει τὸ πρατήριόν του εἰς τὴν λαϊκὴν συνοικίαν τοῦ Ἄμμου. Καθήμενος ὑπὸ τὴν σκιάν μιᾶς τῶν στοῶν, μετ' ἑλισσοῦς λαοίους βραχιόνια καὶ μετ' ῥοδόχρουν ὑποκάμισον, περιέφερε τοὺς εὐφωδῆς ἡμικλειστοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῶν διαβατῶν εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ παρατεταγμένα σῦκα καὶ αἶφνης, ὡσεὶ ἐκπλησσομένος ἐκ τοῦ σπανίου θεάματος, ἐφώναζεν :

— ὦ σῦκα!

Τὸ βλέμμα του παρεστίνετο ἀκόμη ἐπὶ τῶν σῦκων, ἢ δ' ἐκπλήξις του καὶ ὁ θαυμασμὸς του ἤρξανε ὀλοέν. Αὐτὸ ἐμαρτύρει ἢ μετ' ὀλίγον δευτέρα ἀναφώνησις ἐντατικώτερα :

— ὦ σῦκα!

Ἄλλ' ἄμα, μετ' ἀκούμενος εἰς τὸ βλέμμα, ἤγγιζεν ἐπὶ τέλους ἐν σῦκον, ὁ θαυμασμὸς του ὑπερέβαινε πᾶν ὄριον. Λαμβάνων δὲ τὸν καρπὸν διὰ τῶν τριῶν δακτύλων καὶ περιφέρων αὐτὸν ἐπιδεικτικῶς ἐφώναζε καὶ ἐκ τρίτου ὠρούμενος, ἐξᾶλλος :

— ὦ σῦκακακα...

Ἔως οὗ, ἐξαφνιζόμενος καὶ κανεὶς τῶν διαβατῶν, ἐπρόφερε τὴν συνήθη ἐπὶ κραυγῆς ἐνοχλητικῆς κατάραν :

— Μαχαίρι!

Ὁ δεῦτερος, κοντὸς καὶ προγᾶστωρ ἄνθρωπος μετ' ἄριστον ἄτριχον καὶ ὀλοστρόγγυλον, πωλῶν τὰ σῦκά του παρὰ τὸ ἀριστοκρατικώτερον Γιοφύρι, ἐσοφίσθη ἐν ἄλλου εἶδους crescendo πολὺ πρωτοτυπώτερον. Ἐποφείετο μιᾶς στιγμῆς ἡσυχίας καὶ ἐξερσφενδόνιζεν ἓνα στέναγμα ἐπὶ ὠδυνῶν, ὡς νὰ τῷ ἤρχετο κτύπημα δολοφονικὸν αἰφνίδιον.

— ὦ!

Καὶ σχεδὸν ἀμέσως, εἰς τὴν ἐρώτησιν τί τρέ-

χει; ἦτις μὲ τὸ ἐπιφώνημα θά ἐγεννᾶτο φυσικὰ εἰς τὸν νοῦν σας, ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ἤρμεον καὶ καθησυχαστικὴν:

— Σῦκα!

Τὸ δεῦτερον κύπημα τῷ ἤρχετο μακρότερον, ἀλγεινότερον:

— ὦω!!

Ἡ δὲ ἀπάντησις εἰς τὴν αὐξοῦσαν ἐκπληξιν τῶν ἀκροατῶν ἐδίδετο ξηρὰ ὡς πρῶτα:

— Σῦκα!

Τὴν τρίτην φορὰν τὸ ἀλγεινὸν ἐπιφώνημα, ἐντεινόμενον πλέον εἰς τὸ ἔωτον, ἐκίνει τὸν γέλωτα ὅλων:

— ὦωωω!!!

Ἄλλ' ἐκεῖνος πάλιν μὲ ὄλην τὴν σοβαρότητα:

— Σῦκα!

Καὶ μίᾳ παρομοίωσις ἀπρόοπτος:

Μίαν ἡμέραν ἤκουσα κάποιον ἀπὸ τὸν δρόμον νὰ φωνάζῃ μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν:

— Καερίνια! Καερίνια! Καερίνια!

Σκεπτόμενος ὅτι μόνον εἰς τὰς Καναρίους νήσους ἤμπορῶσε νὰ πωλῶνται τοιαῦτα πτηνὰ εἰς τοὺς δρόμους, ἔτρεξα πλήρης περιεργείας εἰς τὸ πυράθρον. Καὶ εἶδον πράγματι τὸν ἀστεῖον, τὸν πωλοῦντα ἐντὸς κανίστρου τὰ καερίνια, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἦσαν παρὰ σῦκα... κατακίτρινα.

Τὴν δεξιὴν καὶ τὸ ἐσπέρας οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν ἔξω ἔς τὰ σῦκα. Εἶνε διασκεδάσις, διὰ τὴν ὁποῖαν πολλοὶ φαίνονται ἀνυπόμονοι.

— Αἶ, βγήκανε;

— Ἐβγήκανε, μὰ εἶνε ἀκόμα πρῖσκει· δὲν τρώονται.

— Ἄφησε λοιπὸν λίγες μέρες ἀκόμα καὶ πάμε.

Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγης ἡμέρας, ὅταν ἡ παραγωγὴ εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀκμῇ τὰ δὲ σῦκα καὶ ὠρακία εἶνε καὶ εὐθηνά, ἔξω εἰς τοὺς κήπους παρατηρεῖται κινήσις ἀρκετὰ ζωηρά. Τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχουν συκοφυτεῖαι καὶ δίδονται σῦκα, διακρίνονται μακρόθεν ἀπὸ τῆς μικρᾶς λευκῆς ἢ ἐρυθρᾶς σημαίας, κυματιζούσης ἐπὶ κοντοῦ καλαμίνου. Οἱ ὄμιλοι ἐκ φίλων ἢ οἰκογενειῶν εὐρίσκονται πολλάκις ἐν ἀμυχανιά καὶ φιλονεικία ἐκλογῆς. Ἐπὶ τέλους ἀποφασίζουσι καὶ εἰσέρχονται. Πανταχοῦ περιποίησις προθυμοτάτη τοὺς περιμένει. Κάθηνται ἐπὶ θρανίων ξυλίνων περὶ τραπέζας μακρὰς ὑπὸ σκιαδάς ἀχρσοσκεπεῖς, κεκοσμημέναις μὲ γάστρας βασιλικῆς καὶ μὲ φανάρια. Τὰ σῦκα κομίζονται νωπά, δροσερά, πρασινοκίτρινα. Ἐπιπίπτουν κατὰ τοῦ κανίστρου καὶ τὸ ἀποτελεῖόνου. Εὐθὺς ἄλλο καὶ ἄλλο, ἀναλόγως τῆς ὀρέξεως, τὴν ὁποῖαν, ἂν εἶνε μάλιστα ἡμέρα, κνίξει τὸ θέαμα τῶν χαμηλῶν συκεῶν, μὲ τὰ καταπράσινα φύλλα, πεφορτισμένων ὑπὸ τοῦ καρποῦ. Ἀφ' οὗ δὲ φάγουσι καὶ χορτασθῶν πίνουσι δροσερότατον, χωνευτικὸν ὕδωρ ἐκ τῶν μι-

κρῶν πηλίνων ἀγγείων, ἀνηροτημένον διὰ σχοινίων εἰς τὸν ἀέρα περὶ τὴν σκιάδα.

Ἄλλη εἰδικότης ζακυνθινὴ τὰ πηλίνα αὐτὰ ἀγγεῖα. Πουθενά, λέγουσι, δὲν εἰμποροῦν νὰ τα κατασκευάσουσιν τόσῳ καλά. Τὰ περὶ φημα αἰγινητικά — αὐτὸ τὸ διαβεβαίω καὶ ἐγὼ — εἶνε πρόσταχα ἐμπρός των. Ἡ ζακυνθινὴ ἀργίλλος φαίνεται καταλληλοτέρα καὶ ἡ κατασκευὴ ἐν γένει τελειότερα. Αἱ παρειαὶ τῶν ἀγγείων αὐτῶν εἶνε εὐχροοί, λεπταὶ καὶ οἱ πόροι ἄφθονοι. Νομίζει κανεὶς ὅτι τὸ νερὸν δὲν κλείεται ἄλλ' ἐπικρέμαται ἐλευθερον. Ὁ αἶρ τὸ διαπερᾶ, τὸ ἐξατμίζει καὶ τὸ καταψύχει. Πίνεις καὶ εὐφραίνεσαι. Ἡ φύξις διὰ πάγου πρὸς τὴν διὰ τῶν πηλίνων τούτων ἀγγείων εἶνε περιόπου ὡς τὰ τεχνικὰ ἄνθη πρὸς τὰ φυσικά. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα ὁ τόπος τῶν ταναγνωρίζει καὶ τὰ ἔχει περὶ πολλοῦ. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα τόρα ἀπόσπασμά τι ἐπιστολῆς, ἀρκετὰ γνωστὸν ἐν Ζακύνθῳ, τὸ ὁποῖον ἐξιῶσι διὰ συμπλεκτικῶν ἕνα ἱερέα μὲ ἀγγεῖα πηλίνα, ἄνευ ἐλαχίστης τύψεως. «Καὶ ὁ μὲν παπᾶ-Στέλιος — ἔγραψεν ὁ γνήσιος Ζακυνθινός — ἀπῆλθεν εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ὑψίστου, τὰ δὲ κανάτια πηλίνα στὰ στέλνω μὲ τὸν Προβὴν». Καὶ ὁ κ. Τσακασιάνος, ὁ κατ' ἐξοχὴν Ζακυνθινὸς ποιητής:

Ὅσο ἔχω ἐγὼ τῇ Ζάκυθος τὰ πηλίνα κανάτια,
Δὲν ἔχω πλοῦτια καὶ ἀρχοντεῖς καὶ δόξες καὶ παλάτια.

Τὸ ἐσπέρας αἱ ἐκδρομαὶ στὰ σῦκα εἶνε πολὺ διασκεδαστικώτεραι, ὅταν μάλιστα γίνονται διὰ θαλάσσης καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Λαμβάνουσιν εἰς αὐτὰς μέρος καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας. Κομίζουσι μεθ' ἑαυτῶν φαγητὰ ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ὄργανα, ἀπὸ ὄλοκλήρου ὀρχήστρας μὲχρι μίαν μόνην ἐρωτύλου κιθάρας. Ἀφ' οὗ καὶ πολλάκις πρὶν χορτάσουσιν ἀρχίζουσιν τὰ τραγούδια, τῶν ὁποίων ἡ γλυκυτάτη ἀρμονία ἀνέρχεται εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα, τὸν κεκορεσμένον ἐκ τῶν εὐωδιῶν τῶν μπουγαρινίων καὶ τῶν ἰάσμων. Ἡ δ' ἐπιστροφή ἐνέχει τι τὸ πανηγυρικὸν καὶ ἐξόχως εὐφρόσυνον. Οἱ λαϊκοὶ ὄμιλοι ἐπιστρέφουσιν ἐν σώματι ἔδοντες καὶ ἀλλοτίζοντες. Καὶ ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν ἢ ἀποδιβασθῶσιν ἐκ τῆς λέμβου, σπανίως ἀποχωρίζονται. Ὁ φιλόμολπος οἶστρος τοὺς κρατεῖ ἀκόμη συννηνωμένους, ἢ δὲ θερμῇ θερμῇ νύξ, ἢ καταλαμπομένη ὑπὸ τῆς σελήνης, ἀντηχεῖ διὰ πολλὴν ὥραν ἀπὸ τὰ περιπαθῆ ἔσματα, τὰ συνοδευόμενα ἀπὸ τοὺς στόνους τῆς ἐρωτύλου κιθάρας. Τὴν παράθυρα τῶν κοιτῶνων εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνοικτὰ ἢ δὲ μεμακρυσμένη αὐτὴ ἡχώ εἰσέρχεται γλυκεῖα καὶ ναυορίζει τὴν ὠραίαν κόρην, ἦτις πρὸ μικροῦ ἐπιστρέψασα ἐκ τοῦ μεστοῦ συγκινήσεων περιπατοῦ, ἡμικλείει τὰ βλέφαρα μεταξὺ ἐγγρηγόρσεως καὶ ὕπνου, ὄνειρου καὶ ῥεμβασμοῦ...